

GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞI SUÇUNUN SEÇİMLİK HAREKETLERİNDEN YURT DIŞINA ÇIKMAYA İMKÂN SAĞLAMAYA TEŞEBBÜS

Hakan A. YAVUZ*

İsmail Doğukan BÖLÜKOĞLU**

Bu makale hakem incelemesinden geçmiştir ve TÜBİTAK – ULAKBİM Veri Tabanında indekslenmektedir.

* Doç. Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi.

E-posta: hayavuz@gmail.com

ORCID: 0000-0002-6613-0073

** Ar. Gör., Polis Akademisi.

E-posta: dogukanbolukoglu@gmail.com

ORCID: 0000-0001-7220-5185

Makale Geliş Tarihi: 21 Aralık 2025

Makale Kabul Tarihi: 22 Ocak 2025

GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞI SUÇUNUN SEÇİMLİK HAREKETLERİNDEN YURT DIŞINA ÇIKMAYA İMKÂN SAĞLAMAYA TEŞEBBÜS

ÖZ

Bir Türk vatandaşının veya yabancıнын yurt dışına çıkmasına imkân sağlamanın hangi durumda tamamlanmış olduğu ve teşebbüs aşamasında kaldığının tespit edilebilmesi uygulayıcılar ve doktrin için çözülmesi gereken bir meseledir. Çalışmada, Türk Ceza Kanunu'nun teşebbüs bakımından kabul ettiği sisteme, yurt dışına çıkmaya imkân sağlamaya teşebbüs konusunda doktrinde yer alan görüşlere, Yargıtay uygulamasına ve konu hakkındaki değerlendirmelerimize yer verilmiştir. Suçun tamamlandığı ve teşebbüs aşamasında kaldığını tespit edilebilmesi için öncelikle tipik hareketin tanımlanması gerekmektedir. Yurt dışına çıkmaya imkân sağlanması yurt dışına çıkmayla birbirini tamamlayan ancak farklı hareketlerdir. Yurt dışına çıkmaya imkân sağlama kişinin yurt dışına çıkmasının yüksek bir ihtimal haline getirerek mümkün kılınmasıdır. Yurt dışına çıkmaya yakın ve bağlantılı hareketler suçun icra hareketleridir. Suçun icra hareketlerinin bu şekilde tanımlanması Türk Ceza Kanunu'nun teşebbüs bakımından kabul ettiği maddi objektif teorinin gereğidir. Ancak Yargıtay uygulamasına da yansıyan doktrinde yer alan bazı görüşler; yurt dışına çıkmaya imkân sağlama bakımından göçmenlerle anlaşılması, sınırdan uzak bir yerde de olsa yurt dışına çıkarılmak üzere göçmenlerin nakledilmeleri şeklindeki hareketleri icra hareket olarak değerlendirmektedir. Bu değerlendirme neticesinde Yargıtay, elverişli olmayan hareketlerle yurt dışına çıkmaya imkân sağlandığı veya fiilin teşebbüs aşamasında kaldığı sonucuna varmaktadır ki bu durum ortada henüz teşebbüs aşamasında kalmış bir suç dahi yokken sanıklar hakkında verilen mahkûmiyet kararlarının onanmasına yol açmaktadır. Kanaatimizce, bu değerlendirme yerinde değildir ve cezalandırılabilirliğin alanını suç işleme kararı ve hazırlık hareketlerine doğru genişletmektedir. Ayrıca bu görüşün, Türk Ceza Kanunu'nun teşebbüs bakımından kabul ettiği maddi objektif teoriden ziyade suç işleme iradesini ortaya koyan hareketlerde bulunduğu anda teşebbüsten cezalandırmayı esas alan sübjektif teoriye uygun olduğu ifade edilmelidir.

Anahtar kelimeler: Göçmen kaçakçılığı suçu, teşebbüs, imkân sağlamaya teşebbüs, hazırlık hareketi-icra hareketi, elverişli hareket.

ATTEMPT TO ENABLE DEPARTURE ABROAD AS A SELECTIVE ACT OF THE CRIME OF MIGRANT SMUGGLING

ABSTRACT

Determining the circumstances under which the act of enabling a Turkish citizen or a foreign national to depart the country is considered completed, and those in which it remains at the stage of attempt, constitutes an issue for both practitioners and legal scholarship. This study examines the framework adopted by the Turkish Penal Code with respect to attempt, relevant doctrinal views, the case law of the Court of Cassation, and our own evaluations concerning attempts to enable departure abroad. Determining the completion or attempt of the offence necessitates an initial identification of its typical conduct. Enabling departure abroad and the act of leaving the country are complementary but distinct. Enabling departure abroad refers to rendering a person's departure from the country possible by significantly increasing its likelihood. Some doctrinal views, also reflected in the Court of Cassation's case law, treat conduct such as agreements with migrants or their transportation for the purpose of being taken abroad, even far from the border, as acts of execution. Based on this, the Court concludes that the offence was committed through unsuitable acts or remained at the stage of attempt. This results in convictions even when the conduct has not reached the stage of attempt. In our view, this approach improperly extends criminal liability to criminal intent and preparatory acts aligning with a subjective theory of attempt rather than the material objective theory adopted by the Turkish Penal Code.

Keywords: Crime of migrant smuggling, attempt, attempt to enabling, preparatory act- acts of execution, suitable act.

GİRİŞ

İnsanlar savaşlar, iç karışıklıklar ve çatışmalar, kuraklık ve açlık gibi birçok nedenden maddi ve manevi varlıklarını koruma ve hayatta kalma arzusuyla göç etmektedir.^[1] Göçü zorunlu kılan dinamiklerden kaynaklı olarak göçmenler istismara açık hale gelmektedir. Bu bakımdan gerek göçmenlerin istismarının^[2] önüne geçilmesi, gerekse de sınır güvenliğinin sağlanarak ulusal ve uluslararası düzeninin korunması amacıyla göçmen kaçakçılığına ilişkin fiiller suç olarak düzenlenmektedir.^[3]

Göçmen kaçakçılığı Türkiye'nin de taraf olduğu bir dizi uluslararası anlaşmaya^[4] konu olmuş ve bu anlaşmalardan kaynaklanan yükümlülüklerin

- [1] Dilara Şeker ve Gülten Uçan, "Göç Sürecinde Kadın", *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 14, no.1 (2016): 201; Halide Nur Özüdoğru Erdoğan, "Zorunlu Göç Bağlamında Suriyeli Kadınların Sorunları", *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 11, no. 1 (2022): 611.
- [2] Kaçakçılığın gerçekleştirilmesi sırasında göçmenler insan onuruyla bağdaşmayan muameleye tabi tutularak yaşamları, vücut bütünlükleri ve malvarlıkları yönünde tehlikeye maruz kalmakta hatta zarar görmektedir. Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem ve Rifat Murat Önok, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 21. Baskı (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2023), 45-46.
- [3] Mahmut Koca ve İlhan Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 9. Baskı (Ankara: Adalet Yayınevi, 2023), 75; Veli Özer Özbek, Koray Doğan ve Pınar Bacaksız, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 19. Baskı (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2024), 62-63; Köksal Bayraktar, "Göçmen Kaçakçılığı Suçu", *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 9, no. 2 (2012): 61-62; Erdener Yurtcan, *Yargıtay Kararları Işığında Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti*, 1. Baskı, Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2016), 18; Çetin Arslan, "Göçmen Kaçakçılığı Suçları", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 52, no. 1, (2003):118-119.
- [4] 15.11.2000 tarihli Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, RG Tarihi: 04.02.2003, 25014; 15.10.2000 tarihli Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol, RG Tarihi: 04.02.2003, 25014; 15.11.2000 tarihli Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretinin, Öncelikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol, R. G. Tarihi: 04.02.2003, 25014; uluslararası anlaşmalara ilişkin detaylı bilgi için bkz. Koray Doğan, *Göçmen Kaçakçılığı Suçu*, 2. Baskı (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2008), 54 vd.

bir gereği olarak 03.08.2002 tarihli ve 4771 sayılı Kanun’la^[5] (mülga) 765 sayılı Türk Ceza Kanunu’na (TCK) 201a ve 201b maddeleri eklenmek suretiyle göçmen kaçakçılığı suçu ayrı bir suç tipi olarak düzenlenmiştir.^[6] 5237 sayılı TCK’da ise göçmen kaçakçılığı suçuna “Özel Hükümler” başlıklı ikinci kitabın “Uluslararası Suçlar” başlıklı birinci kısmında 79. maddede yer verilmiştir.^[7] Düzenleme son halini 6008 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle almış ve göçmen kaçakçılığı suçu bir teşebbüs suçu haline gelmiştir. Düzenlemeye göre korunan hukuki değerın önemine binaen suçun teşebbüs aşamasında kalması durumunda dahi suç tamamlanmış gibi yaptırım uygulanmaktadır.

Suçun hangi hareketlerle işlenebileceğine TCK’nın 79/1. maddesinde yer verilmiş olup suçun tipik hareketleri “*yasal olmayan yollardan bir yabancıyı ülkeye sokulması*”, “*yasal olmayan yollardan yabancının ülkede kalmasına imkân sağlanması*” ve “*bir Türk vatandaşının veya yabancının yasal olmayan yollardan yurt dışına çıkmasına imkân sağlanması*” olarak belirlenmiştir.

Göçmen kaçakçılığı suçunun bir teşebbüs suçu olarak düzenlenmesi nedeniyle suçun hangi hallerde teşebbüs aşamasında kaldığının tespit edilmesi önem taşımaktadır. Suça teşebbüs bakımından gerçekleştirilecek yanlış

[5] RG Tarihi: 09.08.2002, 24841.

[6] Olgun Değirmenci, “Çeşitli Görünümleriyle Uluslararası Suç Kavramı: Dar ve Geniş Anlamda Uluslararası Suçlar ve Türk Hukuku”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 71, no. 1 (2013): 257-258; Arslan, “Göçmen Kaçakçılığı Suçları”, 113-118.

[7] TCK’nın “Göçmen kaçakçılığı” başlıklı 79. maddesi şu şekildedir: “(1) *Doğrudan doğruya veya dolaylı olarak maddi menfaat elde etmek maksadıyla, yasal olmayan yollardan; a) Bir yabancıyı ülkeye sokan veya ülkede kalmasına imkan sağlayan, b) Türk vatandaşı veya yabancının yurt dışına çıkmasına imkan sağlayan, Kişi, beş yıldan sekiz yıla kadar hapis ve bin günden onbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. (Ek cümle: 22/7/2010 - 6008/6 md.) Suç, teşebbüs aşamasında kalmış olsa dahi, tamamlanmış gibi cezaya hükmolunur. (2) (Ek fıkra: 22/7/2010 - 6008/6 md.) Suçun, mağdurların; a) Hayatı bakımından bir tehlike oluşturmaması, b) Onur kırıcı bir muameleye maruz bırakılarak işlenmesi, hâlinde, verilecek ceza yarısından üçte ikisine kadar artırılır. (3) (Değişik:6/12/2019-7196/56 md.) Bu suçun; birden fazla kişi tarafından birlikte işlenmesi halinde verilecek ceza yarısına kadar, bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde verilecek ceza yarısından bir katına kadar artırılır. (4) Bu suçun bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, tüzel kişi hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.”*

değerlendirme yargılama sonunda isabetli ve adil olmayan neticelerin doğmasına neden olacaktır.

“Bir Türk vatandaşının veya yabancıнын yasal olmayan yollardan yurt dışına çıkışına imkân sağlanması”, suçun teşebbüse elverişli seçimlik hareketlerinden olmakla^[8] birlikte, hazırlık hareketleri ve icra hareketlerinin ayrılması ve hangi hareketlerin imkân sağlama bakımından elverişli olduğunun belirlenmesi bakımından sorunlu görünmektedir.

Çalışmada, teşebbüs konusuna suç teorisi bakımından kısaca değinildikten sonra suçun bu seçimlik hareketi bakımından hazırlık ve icra hareketlerinin hangi şekilde tespit edileceği ve hangi hareketlerin yurt dışına çıkmaya imkân sağlama bakımından elverişli olduğuna ilişkin doktrinde yer alan görüşler ve Yargıtay uygulaması incelenerek değerlendirmelerde bulunulacaktır.

I. GENEL OLARAK SUÇA TEŞEBBÜS

Suçun kanuni tanımında yer alan unsurların gerçekleşmesiyle suç teşkil eden haksızlık işlenmekte ve fail cezalandırılabilir hale gelmektedir. Bazı durumlarda failin suçun icra hareketlerini gerçekleştirmesine rağmen suçun kanuni tanımında yer alan netice gerçekleşmemekte veya failin elinde olmayan nedenlerle suçun icra hareketlerini tamamlaması mümkün olmamaktadır. Suçta ve cezada kanunilik ilkesi gereğince teşebbüse ilişkin düzenlemenin bulunmaması durumunda failin bu hareketleri suçun kanuni tanımındaki unsurların gerçekleşmesini sağlayamadığından cezasız kalmaktadır. Ancak suç tamamlanmamış olsa bile suçun icra hareketlerine başlayan failin gerçekleştirdiği hareketlerin haksızlık muhtevasına sahip olmadığı söylenememektedir.^[9] Ceza kanunlarının genel hükümler bölümünde teşebbüse ilişkin düzenlemelere yer verilerek suçun tamamlanmamasına rağmen failin gerçekleştirdiği hareketler dolayısıyla cezalandırılması mümkün hale

[8] Koca ve Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 103.

[9] İzzet Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 19. Baskı (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2023), 557; Nur Centel, Hamide Zafer ve Özlem Yenerer Çakmut, *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, 11. Baskı (İstanbul: Beta Yayınevi, 2020), 453-455.

getirilmiştir. Bu bağlamda teşebbüs hükümleri cezalandırılabilirlik alanını *genişletici* bir mahiyet arz etmektedir.^[10]

TCK'nın 35. maddesinde teşebbüs hükümlerine yer verilmiştir. Düzenlemeye göre; teşebbüsten söz edilebilmesi için kasten işlenebilen bir suçun mevcut olması ve bu suçun icra hareketlerinin suçu tamamlamaya elverişli şekilde doğrudan doğruya icrasına başlanması ancak failin elinde olmayan nedenlerle neticenin gerçekleşmemesi veya icra hareketlerin tamamlanamaması gerekmektedir.^[11]

II. BİR TÜRK VATANDAŞI VEYA YABANCININ YASAL OLMAYAN YOLLARDAN YURT DIŞINA ÇIKMASINA İMKÂN SAĞLAMAYA TEŞEBBÜS

Göçmen kaçakçılığı suçu, kanuni tanımda yer alan hareketlerin gerçekleştirilmesiyle tamamlandığından herhangi bir neticenin gerçekleşmesine veya somut bir tehlikenin doğmasına gerek bulunmamaktadır. Bizatihi hareketlerin gerçekleştirilmesi suçla korunan hukuki değer ihlali bakımından tehlikeye neden olmaktadır. Bu nedenlerle göçmen kaçakçılığı suçu bir *sırf hareket suçu*^[12] ve *soyut tehlike suçudur*^[13].

Göçmen kaçakçılığı suçunda, yasal olmayan yollardan bir Türk vatandaşı veya yabancıнын yurt dışına çıkmasına imkân sağlanması, suçun seçimlik hareketleri arasında sayılmıştır. Benzer nitelikteki insan ticareti suçunda

HAKEMLİ

[10] Centel, Zafer ve Yenerer Çakmut, *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, 453; Adem Sözüer, *Suçta Teşebbüs*, 1. Baskı (İstanbul: Kazancı Yayınları, 1994), 46.

[11] Mahmut Koca ve İlhan Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 15. Baskı (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022), 420-435; Mehmet Emin Artuk, Ahmet Gökçen, Mehmet Emin Alşahin ve Kerim Çakır, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 16. Baskı (Ankara: Adalet Yayınevi, 2022), 696-722.

[12] Koca ve Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 83; Tezcan, Erdem ve Önok, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 49; Zeynel T. Kangal, "Göçmen Kaçakçılığı Suçu", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 21, no. Özel (2019): 231; Aksi yönde göçmen kaçakçılığı suçunun neticeli bir suç olduğuna ilişkin görüş için bkz. Bayraktar, "Göçmen Kaçakçılığı Suçu", 67.

[13] Tezcan, Erdem ve Önok, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 48; Kangal, "Göçmen Kaçakçılığı Suçu", 231; Doğan, *Göçmen Kaçakçılığı Suçu*, 128; Ali Hakan Evik, "Göçmen Kaçakçılığı Suçu", *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 9, no. 3-4 (2005): 160.

(TCK m. 80/1) ise seçimlik hareket olarak kişinin ülke dışına çıkarılmasının^[14] arandığı görülmektedir.^[15] Kişinin yurt dışına çıkmasına imkân sağlanması, kişinin yurt dışına çıkarılmasından daha kapsamlıdır. Kişinin yurt dışına çıkmasına imkân sağlanmadan ülke dışına çıkarılamayacağı açıktır. Ülke dışına çıkma gerçekleşme bile buna imkân sağlanmış olması ayrıca cezalandırılmak istenerek göçmen kaçakçılığı suçunda insan ticareti suçuna kıyasla cezalandırılabilir alan genişletilmiştir.

Cezalandırma için yurt dışına çıkmaya imkân sağlanması veya en azından teşebbüs aşamasında kalınmasının aranması hangi hareketlerle imkân sağlamanın gerçekleşeceğini belirlenmesini zorunlu kılmaktadır. Ancak bu, suçun hazırlık ve icra hareketlerinin ayrımının yapılması ve hangi hareketlerin suç tamamlamaya elverişli olduğunun tespitiyle mümkün olmaktadır. İmkân sağlamanın ne anlama geldiğinin ortaya konulabilmesi içinse normatif bir değerlendirmeye ihtiyaç duyulmaktadır. Bu durum suçun hangi hallerde teşebbüs aşamasında kaldığının tespitini de zorlaştırmaktadır.

Bu bölümde, suçun hazırlık ve icra hareketlerinin tespitiyle, elverişli hareketlerin belirlenmesindeki temel esaslara yer verilerek suçun bu seçimlik hareketiyle sınırlı olarak hazırlık ve icra hareketleri ile elverişli hareketlerine ilişkin değerlendirmelerde bulunulacaktır.

A. HAZIRLIK HAREKETİ VE İCRA HAREKETİN BELİRLENMESİNE İLİŞKİN ESASLAR

Suç teşkil eden haksızlıklar belirli zihinsel ve icrai aşamalardan geçilerek işlenmektedir. Doktrinde bu zihinsel ve icrai sürece *suç yolu* adı verilmektedir.^[16] Kişi suç işleme düşüncesinin ortaya çıkmasıyla suç yoluna girmekte,

[14] “Zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tâbi kılmak ya da vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek suretiyle kişileri ülkeye sokan, ülke dışına çıkaran, tedarik eden, kaçırarak, bir yerden başka bir yere götüren veya sevk eden ya da barındıran kimseye sekiz yıldan oniki yıla kadar hapis ve onbin güne kadar adli para cezası verilir.”

[15] Göçmen kaçakçılığı suçu ile insan ticareti suçu arasındaki farka ilişkin detaylı bilgi için bkz. Olgun Değirmenci, “Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, no. 67 (2006): 59-60.

[16] Sözüer, *Suç Teşebbüs*, 157; Devrim Aydın, “Suça Teşebbüs”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 55, no. 1 (2006): 86-87; Bahri Öztürk ve Mustafa Ruhan

sonrasında bu fikre uygun olarak haksızlığı gerçekleştirmek üzere suçun hazırlık hareketlerini gerçekleştirmekte, hazırlığın tamamlanmasından sonra haksızlığı icra etmeye koyulmakta ve suçun tamamlanmasıyla haksızlık gerçekleşmektedir.

Kişinin gerçekleştirdiği haksızlık nedeniyle kınanabilirliğinin temelinde doğruyu yanlıştan ayırt edebilmesine rağmen norma aykırı davranışta bulunması yatmaktadır.^[17] Modern ceza adalet sistemlerinde kişinin düşüncesi nedeniyle kınanamayacağı ve cezalandırılmayacağı kabul edilmektedir.^[18] Ceza hukukunda fiil, dış dünyaya yansıyan belirli amacı gerçekleştirmeye matuf insan davranışlarıdır ve kişi fiilinden dolayı sorumlu tutulmaktadır. Cezalandırmaya esas olan fiildir. Suçun hazırlık hareketleri ceza hukukuna göre fiil teşkil etmekteyse de kural olarak hazırlık hareketleri cezalandırılmamaktadır. Hazırlık hareketleri suçun tamamlanmasını sağlayamadığı gibi suçun konusu bakımından tehlikeye de neden olmamaktadır. Bizatihi bir suçun hazırlık hareketinin gerçekleştirilmesinin suç olarak düzenlenmediği durumlarda tehlikeye dahi neden olmayan bir fiilden dolayı kişinin cezalandırılması düşünülememektedir.^[19] Bu sayede kişinin özgürlük alanı da olabildiğince geniş tutulmakta^[20] ve suç yoluna girilmişse bile suçun gerçekleştirilmemesi için çıkış yolu bırakılmaktadır.^[21]

Suçta teşebbüsün hangi aşamada gerçekleştiğini ve suçun icra hareketleri ve hazırlık hareketleri arasındaki ayrımı ortaya koyan çeşitli görüşler

Erdem, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*, 25. Baskı (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2025), 357-358.

[17] Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 459.

[18] Üzülmüş ve Koca, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 422; Kayıhan İçel, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 7. Baskı (İstanbul: Beta Yayınevi, 2023), 522-523.

[19] Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 558; İçel, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 522-523; Failin hangi suça yönelik kastının mevcut olduğunun saptanamaması nedeniyle teşebbüsten söz edilemeyeceğine ilişkin irade zayıflığı teorisi için bkz: Aydın, “Suça Teşebbüs”, 92.

[20] Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 701.

[21] Öztürk ve Erdem, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*, 369.

bulunmaktadır.^[22] Sübjektif teoride failin hukuk düzeniyle çatışan iradesini ortaya koyan hareketler gerçekleştirmesi teşebbüs ve cezalandırılabilirlik için yeterli kabul edilmektedir.^[23] Bu durumda failin suç işleme iradesini ortaya koyan hareketler suçun icra hareketi sayılmaktadır.^[24] Suçun icra hareketleri hazırlık hareketlerini kapsar şekilde genişlemekte hatta hareketin elverişliliği, hareketin yöneldiği suçun konusunun mevcut olup olmaması teşebbüs hükümlerinin uygulanması bakımından önem taşımamaktadır.^[25]

Objektif teoriye göre suçun icra hareketinin başladığının tespiti ve teşebbüs sorumluluğunun doğduğundan söz edilebilmesi ve için failin kastı değil, suç işlemek üzere gerçekleştirdiği hareketler esas alınmaktadır.^[26] Hareketin niteliğine ilişkin gerçekleştirilen değerlendirmeye göre de objektif teori maddi ve şekli objektif teori olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.^[27] Maddi objektif teoriye göre, suçun kanuni tanımında yer alan hareketin doğal bir şekilde ayrılmaz parçasını oluşturan bütün hareketler icra hareketi olarak kabul edilmektedir.^[28] Şekli objektif teoriye göre ise suçun kanuni tanımında yer alan hareket dışındaki herhangi bir hareket, tipik hareketin ayrılmaz bir parçası olsa dahi hazırlık hareketi olarak kabul edilmekte^[29] ve teşebbüs hükümleri uygulanamamaktadır.

Sübjektif ve objektif teorinin birlikte uygulanmasının gerektiğini savunan karma teoriye göre, suçun icra hareketleri failin suçu işleme planına uygun olarak suçu tamamlamak üzere giriştiği hareketlerdir ve bu hareketlere

[22] Sözüer, *Suçta Teşebbüs*, 65.

[23] Koca ve Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 418; Önder Tozman, *Suçta Teşebbüs*, 1. Baskı (Ankara: Adalet Yayınevi, 2015), 105 vd.; Aydın, “Suçta Teşebbüs”, 92.

[24] Centel, Zafer ve Yenerer Çakmut, *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, 459.

[25] Sözüer, *Suçta Teşebbüs*, 106-107; Doğan Soyaslan, *Teşebbüs Suçu*, 1. Baskı (İstanbul: Kazancı Yayınları, 1994), 30 vd.

[26] Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 705.

[27] Centel, Zafer ve Yenerer Çakmut, *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, 460.

[28] Sözüer, *Suçta Teşebbüs* 197.

[29] Sözüer, *Suçta Teşebbüs*, 194; Centel, Zafer ve Yenerer Çakmut, *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, 463

girişilmesi suç tamamlanmasa bile teşebbüs dolayısıyla cezalandırılmayı gerektirmektedir.^[30]

TCK teşebbüsün gerçekleşmesini, doğrudan doğruya suçu tamamlamaya yönelik icrai hareketlere başlanılmasına dayandırmaktadır (TCK m. 35/1). Madde gerekçesinde açıkça subjektif teorinin kabul edilmediğine vurgu yapılmış ve “suç tipiyle belirli bir yakınlık ve bağlantı içindeki hareketlerin yapılması” ifadesine yer verilerek maddi objektif teorinin esas alındığı ortaya konulmuştur.^[31]

B. ELVERİŞLİ HAREKETİN BELİRLENMESİNE İLİŞKİN ESASLAR

Failin teşebbüsten sorumlu tutulabilmesi için gerçekleştirdiği hareketlerin aynı zamanda suçun kanuni tanımındaki unsurları gerçekleştirmeye elverişli olması gerekmektedir. Doktrinde hareketin elverişliliğinin tespitine yönelik subjektif ve objektif görüş bulunmaktadır.^[32] Subjektif görüş elverişli hareketin belirlenmesinde, hareketi gerçekleştiren kişinin bilgi ve yetenekleriyle birlikte hareketi esas almaktadır. Subjektif görüşe göre, kişi söz konusu suçu işlemeye mahir değilse gerçekleştirdiği hareketlerin elverişli olduğu söylenememektedir. Objektif görüş ise hareketin elverişliliğinin tespitinde yalnızca gerçekleştirilen hareketi esas almakta, hareketi gerçekleştiren kişinin özelliklerinden bağımsız olarak hareketin objektif olarak suçun tamamlanmasına uygun olmasını aramaktadır. Doktrinde hakim olan görüş, somut olayın koşullarına göre

HAKEMLİ

[30] Sözüer, *Suçta Teşebbüs*, 206; Öztürk ve Erdem, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*, 371; Tozman, *Suçta Teşebbüs*, 111; Teşebbüsten söz edilebilmesi için gerçekleştirilen hareketlerin suçun konusu bakımından tehlikeye neden olması gerektiğini ve bu hareketlerin icra hareketi olarak kabul edilebileceğini savunan karma teori kapsamında yer alan diğer bir görüş için bkz. Koca ve Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 425-426.

[31] Madde gerekçesinde yer alan ilgili açıklamalar için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/gerekceler/turk-ceza-kanunu-madde-gerekceleri/1#>, Erişim Tarihi:04.11.2025; Aynı yönde görüşler için bkz. Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 709; Koca ve Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 426; Öztürk ve Erdem, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*, 371; Subjektif ve objektif teorinin birlikte esas alındığı karma görüşünün uygulanması gerektiğinde ilişkin görüş için bkz. İçel, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 525.

[32] İçel, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 520; Centel, Zafer ve Yenerer Çakmut, *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, 465.

failin hareketinin suçu gerçekleştirmek bakımından objektif olarak elverişli olup olmadığının değerlendirilmesidir.^[33] Somut olayın koşullarından kastedilen işlenmek istenilen suçla birlikte suçun işlendiği yer, zaman, mağdurun durumu ve diğer koşullardır.^[34] Hareketin elverişliliği, işlenmek istenilen suç bakımından hareketin gerçekleştirildiği an (*ex ante*) esas alınarak değerlendirilmektedir.^[35]

Suçun işlenmesinde her zaman bir araç kullanılması zorunda değildir. Hareket herhangi bir araç yardımıyla faydalanılmadan da doğrudan fail tarafından gerçekleştirilebilmektedir. Bu nedenle hareketin elverişliliğinin değerlendirilmesinde yalnızca aracın elverişliliği dikkate alınmamaktadır. Hareketin elverişliliği suçun konusu ve kullanılan araç dahil olmak üzere fiilin bütünü yönünden değerlendirilmelidir.^[36] Bu nedenle teşebbüs bakımından aracın elverişliliğini de kapsayacak şekilde hareketin elverişliliği değerlendirilmektedir. Suçun işlenmesinde kullanılan araç, hareketin elverişli olmasını tek başına sağlamamakla birlikte, hareketin elverişli olduğu bütün durumlarda araç, suçu gerçekleştirmeye elverişlidir. Bu bağlamda, suç işlenmesinde araç kullanılan durumlarda suçun en azından teşebbüs aşamasında kaldığından söz edilebilmesi için aracın da suçu gerçekleştirmeye elverişli olması lazımdır. Bu durumun aksine aracın elverişli olduğu fakat hareketin elverişsiz olduğu durumlar da bulunmaktadır. Hareketin elverişliliği somut olayda aracın hangi suretle kullanıldığına göre belirleneceğinden aracın elverişli olduğu ancak hareketin elverişli olmadığı durumlarda teşebbüsten bahsedilemez.

[33] Centel, Zafer ve Yenerer Çakmut, *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, 465; Öztürk ve Erdem, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*, 368; Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 573; İçel, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 520; Tozman, *Suç Teşebbüs*, 84.

[34] Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 573; Failin suçu gerçekleştirmek üzere mağdura ilişkin sahip olduğu bilgiler de bu kapsamdadır.

[35] Tozman, *Suç Teşebbüs*, 74; Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 573; Öztürk ve Erdem, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*, 368.

[36] Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 572-573; Koca ve Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 431.

Örneğin menzili dışında kullanılan tabanca ile kasten öldürmeye teşebbüs edilemeyecektir.^[37]

Doktrinde, hareketin suçu gerçekleştirmeye elverişsiz olduğu durumlarda işlenemez suçtan söz edilmektedir.^[38] Kanaatimizce bu durumda elverişsiz teşebbüs söz konusudur. Suçun işlenemez olması suçun konusunun bulunmamasıyla mümkündür.^[39] Bu görüşlerin teorik olarak birbirinden ayrıldığı fakat pratik olarak aynı sonuca vardığı da söylenmelidir. Gerek işlenemez suçta gerekse de elverişsiz teşebbüs halinde suç gerçekleşmediği gibi teşebbüs aşamasında da kalmamıştır.

C. DEĞERLENDİRME

1-Tipikliğe İlişkin Genel Değerlendirmelerimiz

Herhangi bir Türk vatandaşının veya yabancının yasal olmayan yollarla yurt dışına çıkmasına imkân sağlanmasıyla göçmen kaçakçılığı suçu oluşmamaktadır.^[40] 15.10.2000 tarihli Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol'ün 3. maddesinde göçmen kaçakçılığı suçu maddi menfaat temin edilmek suretiyle yabancının vatandaşı olmadığı veya ikametgâhının bulunmadığı devlete yasal olmayan yollardan girişin sağlanması olarak tanımlandığı görülmektedir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 4 nolu Ek Protokolü'nün 3. maddesinin 2. fıkrasında hiç kimsenin vatandaşı olduğu ülkeye girme hakkından yoksun bırakılamayacağı güvence altına alınmıştır. Aynı doğrultuda Anayasa'nın 23. maddesinin 6. fıkrasında da bu güvenceye yer verilmiştir. Bu bağlamda maddi menfaat elde edilerek yurt dışına çıkmasına imkân sağlanan yabancının vatandaşı olduğu veya sürekli ikametgâhının bulunduğu ülkeye girişi söz konusuysa göçmen kaçakçılığı suçunun oluşmayacağı söylenmelidir.

[37] Aydın, "Suça Teşebbüs", 101-102; Koca ve Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 430.

[38] Aydın, "Suça Teşebbüs", 101; Sözüer, *Suça Teşebbüs*, 190 vd.

[39] Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 574.

[40] Tezcan, Erdem ve Önok, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 54.

Hakkında yürütülen soruşturma veya kovuşturma kapsamında adli kontrol kararı olarak kişiye yurt dışına çıkış yasağı konulabilmektedir. 5682 sayılı Pasaport Kanunu'nun 22. maddesine göre İçişleri Bakanlığı'nın kararıyla vatandaşların yurt dışına çıkışı engellenebilmektedir.^[41] Suçun konusunu oluşturan Türk vatandaşı, yurt dışına çıkışı mahkeme kararıyla veya idari bir kararla yasaklanan kişidir.^[42]

Yasal yollardan Türkiye'ye giriş ve çıkışlar, Cumhurbaşkanı tarafından belirlenen sınır kapılarından pasaport veya pasaport yerine geçen resmi evrakla gerçekleştirilebilmektedir. Bu hususa 5682 sayılı Pasaport Kanunu'nun 1. ve 2. maddeleriyle 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 5. ve 6. maddelerinde yer verilmiştir. Bu bağlamda yasal olmayan yollardan yurt dışına çıkışın Cumhurbaşkanı tarafından belirlenen sınır kapıları kullanılmayarak veya bu sınır kapılarından bulundurulması zorunlu pasaport veya pasaport yerine geçen resmi evrak bulunmadan geçiş yapılarak gerçekleştirilebildiği söylenmelidir. Maddi menfaat elde etmek amacıyla zikredilen şekillerde bir Türk vatandaşının veya yabancıнын geçişine imkân sağlanmasıyla suç tamamlanmaktadır.^[43] Suçun kanuni tanımında yurt dışına çıkmış olması aranmamaktadır. Bir sırf hareket suçu olarak yurt dışına çıkmak isteyen kişinin bu imkâna sahip olmasının sağlanması suçun tamamlanması bakımından yeterlidir. Öte yandan, bir Türk vatandaşının herhangi bir kimsenin aracılığı olmaksızın kendi başına yasal olmayan yollardan yurt dışına çıkması hukuka aykırıdır ancak suç veya kabahat teşkil etmemektedir.

[41] “Yurt dışına çıkmaları; mahkemelerce yasaklananlara, (...) ve terör örgütlerine aidiyeti, iltisakı veya irtibatı belirlenen yurtdışındaki her türlü eğitim, öğretim ve sağlık kuruluşları ile vakıf, dernek veya şirketlerin kurucu ve yöneticisi olduğu veya bu yerlerde çalıştığı İçişleri Bakanlığınca tespit edilenlere (...) pasaport veya seyahat vesikası verilmez.” (m. 22/1); “Bunların yurt dışına çıkışları engellenir ve kendilerine pasaport veya vesika verilmez, verilmişse geri alınır.” (m. 22/3).

[42] Kangal, “Göçmen Kaçakçılığı Suçu”, 245; Koca ve Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 94-95.

[43] Yusuf Yaşar ve Umut Güneş, “Uluslararası Hukuk ve Türk Hukuku Açısından Göçmen Kaçakçılığı Suçunda “Maddi Menfaat Elde Etme Amacı” Kavramı”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 28, no. 1 (Haziran 2022), 249-250; Meral Balcı, “Göçmen Kaçakçılığı Suçu Bağlamında Göçmenlerin Cezasızlığı İlkesi Çerçevesinde İdari Gözetim Tedbirinin Değerlendirilmesi”, *İstanbul Hukuk Mecmuası* 81, no. 3 (2023), 781; Yurtcan, *Yargıtay Kararları Işığında Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti*, 23.

Bir yabancıнын kendi başına yasa dışı yollardan yurt dışına çıkması ise 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 102. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendi^[44] uyarınca kabahat olarak düzenlenmiş ve karşılığında idari para cezası öngörülmüştür.

2-Hazırlık Hareketi-İcra Hareketi Ayrımına İlişkin Değerlendirmelerimiz

Yurt dışına çıkmaya imkân sağlandığının hangi anda gerçekleştiğinin tespit edilebilmesi için suçun bu seçimlik hareketinin hazırlık ve icra hareketleri arasında ayrımın yapılması gerekmektedir. Doktrinde bir görüşe göre; bir Türk vatandaşının veya yabancıнын yurt dışına çıkmasını sağlamaya yönelik gerçekleştirilen her türlü faaliyetin suçun tamamlanmasını sağlayacağı belirtilmektedir.^[45] Bir başka görüşe göre ise; yurt dışına çıkmaya imkân sağlanacak kişi veya kişilerle maddi menfaat karşılığında anlaşmaya varılarak rızalarının alınmasının suçun icra hareketi olduğu savunulmaktadır^[46]; ayrıca yurt dışına çıkmaya imkân sağlamak üzere ulaşım araçlarının, sahte pasaportların temini, patika yol veya mayınsız yol gibi yasa dışı yolu gösteren kroki veya haritanın teminiyle de suç tamamlanmaktadır.^[47] Doktrinde yer alan diğer bir görüş ise, yurt dışına çıkmaya imkân sağlayacak vasıtaların tedariki ile gerçekleştirilen plan ve anlaşmanın suçun hazırlık hareketi olduğunu kabul etmektedir.^[48]

TCK, teşebbüsün hangi anda gerçekleştiğini belirlemede ve hazırlık hareketi-icra hareketi ayrımında maddi objektif teoriyi esas almaktadır. Bu bağlamda bir hareketin suçun icra hareketi olduğunun söylenebilmesi için bu hareketle suçun doğrudan doğruya icrasına başlanmalı ve bu hareket suçu

[44] “(1) Diğer kanunlara göre daha ağır bir ceza gerektirmediği takdirde; a) 5 inci maddeye aykırı şekilde, Türkiye’ye yasa dışı giren veya Türkiye’yi yasa dışı terk eden ya da buna teşebbüs eden yabancılar hakkında iki bin Türk Lirası, ... İdari para cezası uygulanır.”

[45] Doğan, *Göçmen Kaçakçılığı Suçu*, 129; Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan ve Mustafa Artuç, *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu II*, 2. Baskı (Ankara: Adalet Yayınevi, 2014), 2429; Kemalettin Erel, “Yargıtay Kararları Işığında Göçmen Kaçakçılığı Suçu”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, no. 71 (2007), 277.

[46] Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 85.

[47] Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 74.

[48] Ersan Şen ve Erkam Malbeği, *Türk Ceza Kanunu’nda Uluslararası Suçlar*, 1. Baskı (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2011), 135 ; Kangal, “Göçmen Kaçakçılığı Suçu”, 260.

tamamlaya belirli bir yakınlık ve bağlantı içerisinde olmalıdır.^[49] Tipikliğin gerçekleşmesi için bir Türk vatandaşı veya yabancının yurt dışına çıkarılması aranmamaktadır ancak tipikliği gerçekleştiren hareketin yurt dışına çıkmayı mümkün hale getirmesi lazımdır. Yurt dışına çıkmaya imkân sağlama bakımından gerçekleşen hareketin suçun icra hareketi olduğunun söylenebilmesi için bu hareketin başkaca bir hareketin gerçekleşmesine gerek olmaksızın yurt dışına çıkmayı sağlamaya elverişli olması gerekmektedir. Ulaşım aracı, sahte pasaport ve yasa dışı şekilde yurt dışına çıkma için ihtiyaç duyulan harita veya krokinin temini yasa dışı yollardan yurt dışına çıkılabilmesi için gerekmekeyse de başkaca bir hareket gerçekleştirilmeden tek başına yurt dışına çıkmayı mümkün kılmamaktadır. Bu itibarla söz konusu hareketlerin suçun hazırlık hareketleri olduğu söylenmelidir.^[50] Dolayısıyla Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 05.03.2025 tarihli kararında^[51] yer verilen “*Sanığın, yasa-dışı olarak ülke dışına çıkarmayı ve ülkeye sokmayı veya ülkede yasal olmayan yollardan kalmasına imkân sağlamayı planladığı göçmenlere bu kararını açıklamayı, onlarla yapılacak işler ve bunun karşılığında alınacak maddi menfaat konusunda anlaşmaya varması yani göçmenlerin rızasını almış olmakla, icra hareketleri başlamış kabul edilmelidir.*” şeklindeki değerlendirmenin yerinde olmadığı söylenmelidir.

Suçun icrai hareketinin tipikliği gerçekleştirmeye yakın ve bağlantılı olması gerektiğinden yurt dışına çıkmaya imkân sağlanması bakımından ülke sınırlarından hayli uzakta gerçekleştirilen yolculuk hazırlık hareketi niteliğindedir.^[52] Sınıra yolculuk edilmesi veya kişilerin barınma ve beslenme ihtiyaçlarının karşılanması yurt dışına çıkmaya imkân sağlamaya yönelik hazırlık hareketleridir.^[53] Suçun oluşmasını sağlayacak ve icra hareketi

[49] Koca ve Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 104.

[50] Aynı yönde benzer değerlendirmeler için bkz. Koca ve Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 95-96, 102-107.

[51] Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E. 2022/206, K. 2025/106, 05.03.2025, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 06.12.2025.

[52] Koca ve Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 104.

[53] Aksi yönde yurt dışına çıkmaya imkan sağlama bakımında sınırı doğru gerçekleştirilen nakil hareketlerinin suçun icra hareketi olduğuna dair görüş için bkz. Tezcan, Erdem ve Önok, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 62; Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 85.

olarak nitelendirilebilecek hareketler yurt dışına çıkmaya doğrudan imkân sağlamalıdır. Hazırlık hareketlerinin icra edildiği, henüz icrai harekete başlanılmadığı durumlarda teşebbüs söz konusu olamamaktadır. Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun aksi yönde değerlendirme yaptığı kararlarında^[54] göçmenlerin sınıra nakledildiği veya kişilerin yurt dışına çıkarılmadan önce barınma ve beslenme ihtiyaçlarının karşılandığı sırada yakalamanın gerçekleştirilmesi halinde suçun teşebbüs aşamasında kaldığı sonucuna varıldığı görülmektedir.^[55] Suçun hazırlık hareketi teşkil etmeleri nedeniyle göçmen kaçakçılığı suçundan cezalandırmanın mümkün olmadığı, konaklamanın sağlanması, yiyecek-içecek temini, krokilerin hazırlanması ve tedarik edilmesi şeklindeki hareketlerden dolayı 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 102. maddesinin 2. fıkrası uyarınca idari

[54] “Ancak göçmenlerin sınırdan geçirilmek için ülke içerisinde sınıra kadar taşınma aşaması, bu suç bakımından bir icra hareketidir.” (Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E. 2022/206, K. 2025/106, 05.03.2025, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 06.12.2025); “Yasal olmayan yollardan ülke dışına çıkarılmak istenen göçmen ya da göçmenlerin, bu amacın gerçekleştirilebilmesi için geçici bir süre ile ev, otel ya da benzeri yerlerde saklanması fiili, “yasal olmayan yollardan ülkede kalmaya imkân sağlama” biçimindeki hareketin değil, “göçmenin yurt dışına çıkmasına imkân sağlama” şeklindeki seçimlik hareketin kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir.” (Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E. 2012/8-1085, K. 2013/96, 19.03.2013, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 06.12.2025).

[55] “Yerel mahkemeye, sanıkların yasal olmayan yollardan ülkemize giren göçmenlerin maddi menfaat elde etmek amacıyla ülkede kalmalarına imkan sağladıkları ve bu şekilde eylemlerinin tamamlandığı kabul edilmiş ise de, yasal olmayan yollardan ülkeye giriş yapan göçmenleri, yurt dışına çıkarmak maksadıyla belli bir süre barındıran sanıkların eylemlerinin, göçmen kaçakçılığı suçunun, suç tarihi itibarıyla yürürlükte olan ve sanıkların lehine olduğunda tereddüt bulunmayan “göçmenin yurt dışına çıkartılmasına imkan sağlanması” şeklindeki seçimlik hareketi oluşturduğu, göçmenlerin yurt dışına çıkartılmadan yakalanmış olmaları nedeniyle sanıkların fiilinin teşebbüs aşamasında kaldığı kabul edilmelidir.” (Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E. 2012/8-1085, K. 2013/96, 19.03.2013, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 06.12.2025); “Yunanistan'a gitmek amacıyla yasal olmayan yollardan Türkiye'ye giriş yapan göçmenlerin Türk kara sınırları içerisinde bulunan Tarsus ilçesinde, sınır dışına çıkmadan yakalandıkları anlaşılmakta olup, göçmen kaçakçılığı suçu teşebbüs aşamasında kalmıştır.” (Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E. 2012/1267, K. 2013/107, 26.03.2013, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 06.12.2025).

para cezası uygulanmalıdır.^[56] Sahte pasaport temini şeklinde yurt dışına çıkmada kullanılabilecek resmi belgenin sahte şekilde tanzim edilmesinde ise resmi belgede sahtecilik suçu (TCK m. 204) bakımından değerlendirme yapılmalıdır. Dolayısıyla fail göçmen kaçakçılığı suçunun hazırlık hareketi niteliğindeki sahte resmi belgelerin tanzimi dolayısıyla göçmen kaçakçılığı suçuna teşebbüsten cezalandırılmayacaktır.

Sınırdan geçmeye imkân sağlayacak elverişli bir araçla kara sınırına yakın bir yerde yakalanılması veya aracın arıza yapması gibi, hareketin elde olmayan diğer nedenlerle tamamlanamaması halinde suçun teşebbüs aşamasında kaldığı söylenebilecektir.^[57] Keza tır dorsesindeki göçmenlerin gümrük kapısında yakalanmalarında da durum aynıdır.^[58] Ancak yurt dışına çıkma

[56] “(2) Geçerli seyahat belgesi, Türkiye Cumhuriyeti yetkili makamlarından verilmiş yabancı kimlik kartı, ikamet izni veya geçerli yol izin belgesi olmayan yabancı şahısların ülkeye girmesine, ülkeden çıkarılmasına, ülke içinde herhangi bir araç veya binek hayvan vasıtasıyla veya yaya olarak seyahat etmesine, barınmasına, konaklamasına imkân sağlayan kişiler ile mülkiyetindeki gayrimenkulü kiralayanlara, kanunlarda ayrıca suç olarak tanımlanmayan eylemler nedeniyle tespit edilen her bir yabancı sayısınca bin Türk Lirası idari para cezası verilir.”

[57] “Somut olayda, sanıklar yönetimlerindeki araçla, yurtdışına çıkararak yarar sağlamak amacıyla yabancı uyruklu kişileri İstanbul’dan alarak yola çıkmışlar ve Edirne ili Meriç İlçesi Küplü beldesinde Bağlık mevkiine geldiklerinde, ihbar üzerine kolluk görevlilerince yakalanmışlardır. Araç yakalandığında çamura batmış halde ve sol ön lastiğinin patlamış olduğu, bu nedenle aracın hareket edemediği olay tutanakları ile sabittir. Bu nedenle sanıkların, icra hareketlerine başlamalarına rağmen, gerek ihbar üzerine yakalanmaları, gerekse aracın hareket edemeyecek halde olmasından ve bu mekanın hududa uzak bulunmasından dolayı, elde olamayan nedenlerle hareketi tamamlayamadıkları anlaşılmaktadır. Göçmen kaçakçılığı suçunun, 5237 sayılı TCY’nin 79, maddesindeki düzenleme karşısında kalkışmaya elverişli suçlardan olduğu, önceki müzakerelerde ilke olarak kabul edilmiştir. O halde, sanıklara yüklenen suç kalkışma aşamasında kalmıştır.” (Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E., 2007/8-149, K. 2007/277, 15.12.2007, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 06.12.2025).

[58] “Somut olayda, göçmenler Türk kara sınırları içerisinde bulunan İpsala Gümrük Sahası içinde ve sınır dışına çıkmadan yakalandıklarına göre göçmen kaçakçılığı suçu kalkışma aşamasında kalmıştır. Bu itibarla olayda suçun tamamlandığını kabul ederek kalkışmaya ilişkin hükmü uygulamayan Yerel Mahkeme kararında ve bu kararı onayan Özel Daire çoğunluk görüşünde isabet bulunmamakta olup, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı itirazının kabulüne, Özel Dairenin onama kararının kaldırılmasına ve Yerel Mahkeme kararının bozulmasına karar verilmelidir.” (Yargıtay Ceza Genel Kurulu,

için elverişli araçlarla sınırın uygun yerine ulaşılmasına rağmen bireysel beceriksizlik nedeniyle sınırın aşılammaması halinde yurt dışına çıkmaya imkân sağlamanın gerçekleştiği ve suçun tamamlandığı kabul edilmelidir. Örnek vermek gerekirse, kara sınırının herhangi bir kolluk görevlisinin bulunmadığı sapa bir noktasına gelen göçmenlerin yanlarında bulunan kesici-delici aleti doğru şekilde kullanamamaları nedeniyle sınırda bulunan telleri aşamamaları suçun tamamlanmasına engel değildir. Zira tipikliğin gerçekleşmesi için yurt dışına çıkılması şart değildir, yurt dışına çıkmanın mümkün hale gelmesi yeterlidir.^[59]

Sahte olarak tanzim edilen resmi belgelerle yurt dışına çıkmada kullanılmak üzere harekete geçilerek yurt dışına çıkmaya imkân sağlanması da mümkündür. Gümrük bölgesindeki kontrollerden, tanzim edilen sahte belgelerle geçtikten sonra henüz gümrük bölgesinden çıkmamış olan göçmenler bakımından suçun tamamlandığı söylenmelidir. Aynı durum, tanzim edilen sahte belgelerle hava limanındaki kontrollerden geçilerek yolcu olarak uçağa binildiğinde de geçerlidir. Bu hallerde yurt içinde başkaca bir denetim olmaksızın olağan akış içerisinde yurt dışına çıkılması mümkün hale geldiğinden suçun tamamlandığı ve yurt dışına çıkmaya imkân sağlandığı söylenmelidir. Yabancı ülkeye girişte yapılan kontrollerde kişinin yakalanıp yakalanmaması suçun tamamlanması bakımından önemli değildir. Sahte belgelerle sınır kapısına varıldığında veya kapıda gerçekleştirilen kontroller sırasında yakalama gerçekleştirildiğinde belgeler yurt dışına çıkmada kullanılmak üzere harekete geçildiğinden suçun icra hareketlerine başlanıldığı söylenmelidir. Bu durumda suçun teşebbüs aşamasında kaldığının kabulü gereklidir. Sınır kapısında gerçekleştirilen kontrollerden geçmeden yurt dışına çıkmanın mümkün hale geldiği söylenemeyeceğinden sahte olarak

E. 2008/8-221, K. 2009/20, 10.02.2009, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 06.12.2025).

[59] Yargıtay'ın aksi yöndeki bir kararında yaptığı, bir Türk vatandaşı veya göçmenin yurt dışına çıkarılmasıyla göçmen kaçakçılığı suçunun bu seçimlik hareketinin tamamlanacağına dair değerlendirme için bkz. *"Madde gerekçesinde de açıkça vurgulandığı üzere seçimlik hareketli bir suç olarak düzenlenen göçmen kaçakçılığı suçunda "Türk vatandaşı veya yabancıların yasal olmayan yollardan yurt dışına çıkmasına imkân sağlama" hareketi bakımından netice, ülke karasuları, hava sahası veya kara sınırlarının dışına çıkılmasıyla gerçekleşmektedir."* (Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E. 2016/1174, K. 2019/378, 07.05.2019, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 06.12.2025).

tanzim edilmiş resmi belgelerle kapıya ulaşılması, yurt dışına çıkmaya imkân sağlama olarak değerlendirilmemelidir.

Deniz sınırı bakımından yurt dışına çıkmaya elverişli deniz aracıyla Türk karasularını terk ederek yurt dışına çıkmaya yönelinmesine rağmen aracın arıza yapması, su alması veya yakalanılması gibi nedenlerle yurt dışına çıkılamaması halinde suçun teşebbüs aşamasında kaldığı söylenilmelidir.^[60] Deniz aracıyla Türk karasularını terk etmeye yakın bir noktaya ulaşıldığında hızlı şekilde yurt dışına çıkılması mümkün hale geldiğinden suç tamamlanmaktadır. Yurt dışına çıkmaya elverişli bir deniz aracına binilmesine veya yurt dışına çıkmak üzere kıyıya gelindiğinde deniz aracının hazır olmasına rağmen hareketin elde olmayan nedenlerle tamamlanamadığı hallerde de göçmen kaçakçılığı suçu teşebbüs aşamasında kalmaktadır.^[61]

[60] Özel dairenin bozma kararına uyulması üzerine ilk derece mahkemesi tarafından gerçekleştirilen tespitler için bkz. “...yasadışı yollardan Türkiye’ye gelmiş ve buradan Yunanistan’a gitmek isteyen ‘8’ göçmeni Kuşadası İlçesinden Yunanistan’ın Sisam (Samos) adasına deniz yoluyla geçmek için motorlu kayığa bindirerek denize açıldıkları, kayığın su alması nedeniyle ülke karasuları sınırına çıkmadan geri döndükleri ve Kuşadası İlçe merkezine giderken yapılan ihbar üzere kolluk görevlilerince yakalandıklarının anlaşılmasına göre; sanıkların kanıtlanan eylemlerinin yabancının yurt dışına çıkmasına imkan sağlamaya teşebbüs suçunu oluşturduğu...” (Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E. 2011/8-693, K. 2012/119, 27.03.2013, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 06.12.2025).

[61] “Somut olayda, göçmenler Türk Karasularında demirli bulunan gemide ve sınır dışına çıkmadan yakalandıklarına göre göçmen kaçakçılığı suçu kalkışma aşamasında kalmıştır. Bu itibarla, kalkışma aşamasında kalan suçun, tamamlanmış suç niteliğinde kabulü gereğini savunan Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı itirazının reddine karar verilmelidir.” (Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E. 2007/8-234, K. 2008/16, 05.02.2008, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 06.12.2025); “Sanıkların, yasa dışı yollardan Fransa’ya gitmek isteyen birisi yabancı uyruklu altı göçmeni Milas ilçesi Güllük limanında beklemekte olan Ş... adlı kuru yük gemisine bindirdikten sonra gemi henüz hareket etmeden yakalandıklarının, diğer 6 göçmenin ise sanıklarla irtibat kurarak geldikleri Güllük Kasabası’nda yakalandığının anlaşılmasına göre; sanıkların kanıtlanan bu eylemlerinin göçmenlerin yurt dışına çıkmalarına imkan sağlamaya teşebbüs aşamasında kaldığı..” (Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E. 2006/4783, K. 2007/5254, 04.07.2007, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 06.12.2025).

3-Hareketin Elverişliliğine İlişkin Değerlendirmelerimiz

Yurt dışına çıkmaya imkân sağlamak üzere göçmenlerden para temin eden bazı kişiler göçmenleri herhangi bir donanım, araç, sahte belge olmaksızın diğer bir ifadeyle yurt dışına çıkmaya imkân sağlayacak herhangi bir hazırlık olmaksızın sınıra bırakmaktadır. Bu gibi durumlarda her ne kadar sınıra ulaşılmış olsa da elverişli araç bulunmadığından elverişli hareketten ve teşebbüsten söz edilmemelidir. Zira göçmenlerin yurt dışına çıkmasına imkân sağlayabilecek elverişli bir aracın bulunması önem taşımaktadır. Göçmenlerin herhangi bir araç olmaksızın kıyıya, sınır kapısına veya hava limanına taşınması yurt dışına çıkmaya imkân sağlama bakımından elverişli değildir.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 22.11.2023 tarihli kararına konu olayda, taksicilere yolcu olarak getirilen göçmenler, belirli bir ücret karşılığında limana doğru iki taksici tarafından orada bekleyen bir başkasına teslim edilmek üzere götürülmüş ve yolculuk sırasında kolluk tarafından şüphe üzerine durdurularak yakalanmışlardır. Genel Kurul söz konusu kararında, göçmen kaçakçılığı suçunun sabit olduğunu ve götürülen yolculara ilişkin yeterli bilgi sahibi olmayan, yalnızca belirli ücret karşılığında yolcuları limana götürmeyi taahhüt eden taksicileri göçmen kaçakçılığı suçunun müşterek failleri olarak değerlendirmiştir.^[62] Karar incelendiğinde; taksicilere ücret

[62] “Sanıkların araçlarına aldıkları göçmenlerin pasaportlarının bulunmaması ve kişi başı 2.000 Euro vererek yasal olmayan yollardan Yunanistan adalarına geçmek amacıyla hareket etmeleri, İstanbul’dan Marmaris’e kadar kimliği tespit edilemeyen şahısların sağladıkları barınma ve seyahat imkânları ile gelmeleri, Marmaris’te taksicilik yapan sanıkların göçmenleri götürmeyi kabul ettikleri Serçe Limanı’nın Yunanistan’a bağlı Rodos Adası’na en yakın yer olan Bozburun Yarımadası üzerinde bulunması, etrafında yerleşim olmadığı gibi bu Liman’dan düzenli bir deniz yolcu taşımacılığı da yapılmaması, sanık ... ile irtibat kuran kimliği belirsiz şahsın gönderdiği bu kişileri Serçe Limanı’nda birisinin beklediğini ve teslim alacağını söylemesi, yolcu oldukları söylenen kişilerin sayıca kalabalık ve taksi kapasitesinin üzerinde olmaları, varış yerinin iniş biniş yapılacak normal bir güzergâh olmaması, sanıkların gece vakti saat 01.00 sıralarında ve ihbar üzerine yakalanmaları, göçmen kaçakçılığı suçunda elde edilen veya edilmesi amaçlanan menfaatin haksız bir menfaat olmasının gerekmemesi, sanık ...’in göçmen kaçakçılığı yaptıklarını iddia edip eşkâl bilgilerini verdiği kimliği belirlenemeyen üç şahsın bir kafede olduklarını bildirmesi üzerine kollukça tutulan tutanağın içeriğinden olaydan sonra 06.06.2014 tarihinde kolluğa müracaatta bulunduğu ancak tutanak düzenlenme tarihinin sehven 06.05.2014 olarak yazıldığı ve dolayısıyla sanık ...’in olaydan önce kolluğa herhangi bir müracaatta bulunmadığının anlaşılması hususları birlikte gözetildiğinde; sanıkların yaptıkları meslek itibarıyla tanımadıkları bir şahıs tarafından gece vakti

karşılığında göçmenleri teslim eden kişi ile limanda göçmenleri teslim alacağı söylenilen kişinin tespit edilemediği anlaşılmaktadır. Ayrıca karardan, limanda göçmenlerin yurt dışına çıkmasına imkân sağlayacak bir aracın bekleyip beklemediğinin belirlenemediği, mevcutsa da bu aracın tespit edilemediği anlaşılmaktadır. Bu durumda deniz yoluyla göçmenlerin yurt dışına çıkmalarının sağlanması bakımından elverişli bir hareketin bulunmadığı söylenmelidir. Dolayısıyla elverişli hareket bulunmadığından teşebbüs aşamasında kalan veya tamamlanan bir göçmen kaçakçılığı suçundan söz edilemeyecektir.

Göçmenleri limana doğru taşımakta olan taksicilerin gerçekleştirdikleri hareketin yurt dışına çıkmaya imkân sağlama bakımından elverişsizliğine ek olarak taksicilerin suça müşterek fail olarak iştirak ettiklerine yönelik tespit de kanaatimizce isabetli görünmemektedir. Eldeki sınırlı bilgiyle sanıkların göçmen kaçakçılığı suçundan müşterek fail olarak mahkumiyetlerinin hukuka uygun olduğuna karar verilerek ceza muhakemesinin temel ilkelerinden şüpheden sanık yararlanır ilkesinin ihlal edildiği de söylenmelidir. Taksicilik, ücret karşılığında yolcu taşımacılığının yapıldığı bir meslektir. Taksicilerin göçmenlerin kimlik kontrollerini yapmak gibi bir görevi bulunmamaktadır. Taksicilerin göçmenleri taksiye bindiren kişiyle

araçlarına topluca bindirilip konaklama imkânı olmayan yerde yine tanımadıkları bir başka şahsa teslim edilmesi istenen ve sayı bakımından da normal taksi yolcusu olmaları hayatın olağan akışına aykırı nitelikteki 13 kişinin göçmen olduklarını bilerek ve bu göçmenleri deniz yolu ile ülke dışına kaçak çıkışlara müsait bir konumda yer almakla birlikte düzenli bir deniz yolcu taşımacılığı yapılmadığı bilinen Serçe Limanı'na götürmek amacıyla araçlarına aldıkları, dolayısıyla sanıkların göçmen kaçakçılığına yönelik bir organizasyon kapsamında ve maddi menfaat karşılığında hareket ederek atılı suçun işlenişine iştirak ettikleri kabul edilmelidir. ... Yukarıda anlatıldığı şekilde gerçekleşen olayda; sanıkların, yasa dışı yollardan Yunanistan adalarına gitmek isteyen göçmenlerin yurt dışına çıkmalarına imkân sağlayacak şekilde Marmaris'ten Serçe Limanı'na götürülüp oradaki bir şahsa teslim edilmeleri hususunda kimliği belirsiz şahıs ile ücret karşılığında anlaştıkları, suçun işleniş sürecinde üstlendikleri rol gereği kendi aralarındaki iş bölümü çerçevesinde koordineli bir şekilde hareket ederek göçmenleri gece vakti araçlarına alıp yola çıktıkları, bu suretle göçmenleri Serçe Limanı'na gönderen ve orada teslim alacak kimliği belirsiz şahıslar ile birlikte, eylem üzerinde ortak hâkimiyet kurmak suretiyle göçmen kaçakçılığı suçunun işlenişine katkıda bulunduklarının anlaşılması karşısında, atılı suça TCK'nın 37. maddesi anlamından müşterek fail olarak katıldıklarının kabulü gerekmektedir." (Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E. 2020/270, K. 2023/620, 22.11.2023, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 06.12.2025).

ve göçmenlerle öncesinde herhangi bir görüşmelerinin bulunmadığı anlaşılmaktadır. Ayrıca gerek göçmenleri limanda karşılayıp teslim alacak kişiye gerekse de göçmenleri taksiye bindiren kişiye ulaşılamamıştır. Eldeki bilgiyle taksicilerin göçmen kaçakçılığı suçu bakımından suç işleme ve işlenmekte olan suça iştirak etme iradelerinin bulunduğu kesinliğe kavuşturulamamıştır. Yolculuk bedeli olarak peşin alınan para miktarı (200 TL) da taksicilerin suça iştirak iradesi taşımadıklarını destekler niteliktedir. Somut olayda da taksicilerin yalnızca belirli ücret karşılığında yolcu taşıdıkları görülmektedir. Taksicilerin taksimetreyi açmadan peşin parayla yolcu almaları 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 31/1-b maddesi uyarınca karşılığında idari para cezasını gerektiren bir kabahat niteliğindedir.

Kanaatimizce, kararda yer alan taksicilerin müşterek fail olarak suça iştirak ettiklerine ilişkin değerlendirme de isabetli görünmemektedir. Göçmenlerin yurt dışına çıkmasına imkân sağlanması bakımından tipikliğin gerçekleştiğinin ve taksicilerin iştirak iradelerinin mevcut olduğunun kabulü halinde bile taksicilerin suça iştirakleri yardım etme kapsamında değerlendirilmelidir. Göçmenler, taksicilerin bilgisi ve katkıları olmadan kendi dışlarında gelişen bir organizasyonla İstanbul'dan Marmaris'e getirilmiştir. Göçmenlerin Marmaris'te, nispeten kısa bir mesafe olan otelden limana götürülmelerinde taksi yolculuğundan faydalanılmıştır. Karardan, taksicilerin iş bölümü dahilinde bir planın parçası oldukları ve sürece dahil olarak katkı sunduklarına ilişkin bilgi ve bulguya ulaşılamadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenlerle taksicilerin suçun işlenişinde fonksiyonel hâkimiyetlerinin bulunduğu söylenemeyeceğinden suça iştirakleri müşterek faillik kapsamında değerlendirilmemelidir. Taksi yolculuğunun suçun icrasını kolaylaştırıcı etkisi bu bağlamda dikkate alınmalıdır.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 05.03.2025 tarihli kararına konu diğer bir olayda, minibüsle yolcu taşımacılığı yapan sanıklar, İstanbul'dan ücret karşılığında aldığı Suriyeli göçmenleri iki minibüsle Çanakkale'nin Ezine ilçesine kadar taşıyarak ormanlık alanda bırakmış, dönüşte yakıt almak üzere benzin istasyonuna girdiklerinde kendilerine doğru gelen kolluk görevlilerinden kaçmaları üzerine yakalanmışlardır. Ormanlık alana bırakılan göçmenlere kolluk tarafından ulaşılamamıştır. Genel Kurul söz konusu kararında, göçmenleri deniz kıyısına yürüme mesafesinde (iki saatlik yürüyüş mesafesi) bir yere götüren sanıkların, göçmenlerin yurt dışına çıkmasına imkân sağlanmak suretiyle göçmen kaçakçılığı suçunu işledikleri kanaatine

varmıştır.^[63] Karardan, yurt dışına çıkmaya imkân sağlanması bakımından herhangi aracın bulunmadığı, yalnızca göçmenlerin deniz kıyısına yakın bir yere bırakıldığı anlaşılmaktadır. Deniz yoluyla yurt dışına çıkılmasının mümkün olması için seyahat etmeye elverişli bir deniz aracının mevcut olması gereklidir. Kıyıya veya kıyıya yakın bir yere bırakılan göçmenlerin herhangi bir araç olmaksızın yüzerek yurt dışına çıkabilmesi düşük bir ihtimaldir. Göçmenin yüzerek yurt dışına çıkması kendisine sağlanan imkândan kaynaklanmamaktadır. Bu durum kişinin bireysel yeteneği ile ilgilidir. Bu nedenle göçmeni kıyıya veya kıyıya yakın bir yere elverişli araç olmaksızın bırakan kişinin hareketinin yurt dışına çıkmaya imkân sağladığı söylenemez. Kıyıya bırakma, göçmenlerin yurt dışına çıkmasına imkân sağlama bakımından bir hazırlık hareketidir. Yurt dışına çıkmaya imkân sağlandığından söz edilebilmesi için kıyıya bırakmayı takip eden ve tamamlayan diğer bir hareketin gerçekleştirilmesi gereklidir. Göçmenlerin kıyıya bırakılması tek başına, yurt dışına çıkılmasına imkân sağlanması için elverişli değildir. Ayrıca, sanıkların göçmenleri doğrudan kıyıya da bırakmadığı, kıyıya iki

[63] “Sanıkların, şoförlüğünü yaptıkları minibüslerle toplam 32 Suriye uyruklu şahsı para karşılığında İstanbul’dan Çanakkale’nin Ezine ilçesinin ... köyü civarında ormanlık bir alana götürüp bıraktıklarını kabul ettikleri ancak görevlilere gösterdikleri yerde yapılan araştırmada bu şahıslara rastlanmadığı kabul edilen olayda; Sanık ...’ın daha önceden birlikte çalıştığı ancak açık kimlik bilgilerini bilmediği ... isimli bir şahsın İstanbul’dan Çanakkale’ye iki minibüs ile Suriye uyruklu şahısların götürüleceğini söylemesi üzerine sanıkların 1.000’er TL karşılığında işi kabul etmeleri, aralarında kadınların ve bir çocuğun da bulunduğu Suriye uyruklu şahısları iki minibüsle alarak kendilerini kimsenin karşılamadığı, kalacak bir yerin de bulunmadığı ve yaklaşık iki saat yürüyerek gece yarısı deniz kıyısına varılacak şekilde hava karardıktan sonra saat 21.30 sıralarında ormanlık bir alana bırakmaları, Suriye uyruklu şahısların bırakıldıkları yerin yasal olmayan yollardan deniz yolu ile Yunanistan’a göçmen kaçakçılığı yapılan bir bölgede bulunması, sanıkların geri dönerken akaryakıt almak için girdikleri istasyonda Jandarma görevlilerinin şüphelenerek minibüslere yaklaştığı sırada sanık ...’ın kaçmaya çalışırken yakalanması, sanık ...’ın telefonunu, sanık ...’un da iş karşılığı aldığı parayı ayakkabılarının içine saklamaları, suçta kullanılan minibüslerin sahibinin aynı kişi olması hususları birlikte gözetildiğinde; sanıkların maddi menfaat karşılığında şoförlüğünü yaptıkları minibüslerle tarım işçisi veya turist olmaları genel hayat tecrübelerine aykırı nitelikteki 32 şahsın yasal olmayan yollardan yurt dışına çıkmak isteyen Suriye uyruklu olduklarını bilerek ve bu şahısları yurt dışına kaçak çıkışlara müsait deniz kıyısına yürüme mesafesindeki bir yere götürmek amacıyla hareket ettikleri, bu nedenle müsnet göçmen kaçakçılığı suçunun sabit olduğu kabul edilmelidir.” (Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E. 2022/206, K. 2025/106, 05.03.2025, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 06.12.2025).

saatlik yürüme mesafesindeki ormanlık alana bıraktıkları anlaşılmaktadır. Göçmenlerin kıyıya yürüme mesafesindeki bir alana bırakılması suçu gerçekleştirilmeye elverişli bir hareket olmadığından suça teşebbüs mümkün olmadığı gibi suç da oluşmamıştır.

Somut olayda, sanıklar tarafından ormanlık alana bırakıldığı ifade edilen göçmenler yakalanamamış, sanıkların üzerlerinden çıkan sınırlı sayıdaki eşya dışında başka bir delile rastlanılmamıştır. Sanıkların maddi menfaat karşılığında taşımacılık işiyle uğraşıyor olmaları ve çelişkili ifadeleri dikkate alındığında tipik haksızlık bakımından kasta sahip olup olmadıkları kesinliğe kavuşturulamamıştır. Hal böyleyken, Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun somut olayda sanıkların göçmen kaçakçılığı suçunun sabit olduğuna ilişkin kararının yerinde olmadığı; somut olayda gerçekleşen hareketin suçun hazırlık hareketi olduğundan tipikliğin gerçekleşmeyeceğine ilişkin karşı oy kullanan ve şüpheden sanık yararlanır ilkesine vurgu yapan Ceza Genel Kurulu Başkanı'nın değerlendirmelerinin yerinde olduğu kanaatindeyiz.^[64]

[64] “Yapılan soruşturma ve kovuşturmada göçmen oldukları iddia ve kabul edilen şahısların yakalanamadıkları ve beyanlarının alınamadığı, Suriye veya başka bir ülke vatandaşı olup olmadıklarının, Türkiye’ye ne zaman ve ne şekilde giriş yaptıklarının ayrıca Türkiye’den başka bir ülkeye gitme amacı ile hareket edip etmediklerinin açıkça tespit edilemediği anlaşılan sanıkların eylemlerinin TCK’nın 79. maddesinin birinci fıkrasında sayılan sınırlı seçimli hareketlerden birini oluşturduğundan bahsetme imkânı bulunmamaktadır. Resmî makamlarca haklarında herhangi bir işlem tesis edildiğine dair bilgi ve belge bulunmayan bu şahısların Suriye uyruklu olmaları hâlinde Türkiye’de bulundukları süre içerisinde geçici koruma statülerinin kaldırılmış olmasının da hayatın olağan akışına uygun olmaması nedeniyle itiraza konu somut olay özelinde geçici koruma statülerine ilişkin herhangi bir araştırma yapılmasına gerek olmaksızın 6458 sayılı Kanun’un 91. maddesi ile anılan düzenlemeye dayanılarak çıkarılan Geçici Koruma Yönetmeliği’nin geçici 1. maddesi uyarınca geçici koruma kapsamında bulunduklarının kabulü gerekir. Bu durumda, yurt içinde bulunma ve seyahat etme yönünden, hukuki kısıtlamaya tabi olmayan şahısların, yurt dışına yasal olmayan yollardan çıkış yapacakları bilinse dahi İstanbul’dan Çanakkale ili Ezine ilçesine nakledilmesinden ibaret eylemin, müsnet suçun hazırlık hareketleri kapsamında değerlendirilmesi icap eder. Şu hâlde göre; mahallinde ikame olunan ve tartışılan delillerin, gerekçeli/muhtemel şüphenin tamamen ortadan kaldırılması ve sanıkların müsnet göçmen kaçakçılığı suçunu işledikleri yönünde vicdani kanaat oluşması için yeterli olmadığı anlaşılmakla in dubio pro reo/ şüpheden sanık yararlanır ilkesi gereğince ispat edilemeyen suçtan beraatlerine karar verilmesi gerektiği kabul edilmelidir.” (Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E. 2022/206, K. 2025/106, 05.03.2025, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 06.12.2025).

SONUÇ

Yasal olmayan yollardan yurt dışına çıkmaya imkân sağlamanın hangi anda gerçekleştiğinin anlaşılabilmesi için maddi objektif teoriden faydalanılarak normatif bir değerlendirme yapılması gereklidir. Yurt dışına çıkmaya imkân sağlama bakımından henüz ortada elverişli bir hareket bulunmamaktayken suçun tamamlandığına ilişkin veya hazırlık hareketi-icra hareketi ayrımına ilişkin gerçekleştirilen yerinde olmayan değerlendirmelerle suça teşebbüs edildiğine ilişkin Yargıtay kararları bulunmaktadır. Bu yönde kurulan içti-hatların temel nedeninin göçmen kaçakçılığı suçunun bu seçimlik hareketi bakımından TCK'nın teşebbüse ilişkin kabul ettiği maddi objektif teorinin doğru şekilde uygulanmaması olduğunu düşünmekteyiz.

TCK'da maddi objektif teori esas alındığından teşebbüsten söz edilebilmesi için tipikliği gerçekleştirmeye elverişli icra hareketlerin doğrudan doğruya gerçekleştirilmeye başlanması gereklidir. Tipiklik bakımından elverişli hareketin tespiti suçun hangi anda tamamlanmış olacağının tespitini de kolaylaştırmaktadır. Bu bağlamda bir Türk vatandaşı veya yabancının yasal olmayan yollardan yurt dışına çıkmasına imkân sağlamanın ne anlama geldiği, hangi şekilde imkân sağlanmış olduğu da suçun elverişli hareketi ve hazırlık hareketi-icra hareket ayrımının anlamlandırılmasıyla mümkün olmaktadır.

Bir Türk vatandaşı veya yabancının yasal olmayan yollardan yurt dışına çıkmasına imkân sağlandığından söz edilebilmesi için yurt dışına çıkmanın gerçekleşmesi gerekli değildir. Suçun konusu olan gerçek kişi veya kişilerin yurt dışına yasal olmayan yollardan çıkmalarının mümkün hale gelmesi yeterlidir. Ancak yurt dışına çıkmaya imkân sağlandığından söz edilebilmesi için yasa dışı yollardan yurt dışına çıkılabilmesinin yüksek ihtimalle mümkün hale gelmesi gereklidir. Bu durum maddi objektif teorinin gereğidir. Maddi objektif teoriye göre tipikliği gerçekleştirmeye yakın ve bağlantılı elverişli hareketler icrai hareket olarak kabul edilmektedir. Bu bağlamda suçun konusu gerçek kişilerin sınırdan uzakta bir yerden diğerine nakledilmeleri, yurt dışına çıkmayı sağlayacak vasıtalar bulunmaksızın sınıra nakledilmiş olmaları, sınıra yakın bir bölgede barınma ve beslenme gibi ihtiyaçlarının görülmesi, yurt dışına çıkmayı sağlayan araçların, sahte belgelerin tedarik ve temini, yurt dışına çıkmaya imkân sağlanması bakımından göçmenlerle anlaşılması ve yurt dışına çıkışın sağlanması için rüşvet anlaşması yapılması suçun hazırlık hareketlerini oluşturmaktadır. Bu hareketler tipikliği gerçekleştirmeye

elverişli hareketler değildir ve bu hareketlerle suça teşebbüs edilemeyeceği gibi suçun tamamlanması da sağlanamaz.

Suçun hazırlık hareketleri tipikliğin gerçekleşmesi bakımından icra edilecek tamamlayıcı hareketlere muhtaçtır. Hazırlık hareketlerini takip eden, tipikliği gerçekleştirmeye yakın ve bağlantılı tamamlayıcı hareketlerle (icra hareketlerle) tipiklik gerçekleşmektedir. Sahte belgelerle sınıra gidilmesi, kapıdaki kontrollere girilmeden tek başına yurt dışına çıkmaya imkân sağlamamaktadır. Sınıra nakledilen kişilere uygun araç veya tertibat sunulmadıysa sınıra ulaşılması tek başına yurt dışına çıkmayı mümkün hale getirmemektedir. Yurt dışına çıkmaya imkân sağlayan suçun icra hareketi yurt dışına çıkmayı bir adım mesafede yaklaştıran harekettir. Yurt dışına çıkılabilmesi için bir basamak kaldığı anda yurt dışına çıkmaya imkân sağlandığı söylenebilecektir. Sürat botuyla Türk karasularından çıkmak üzere olunduğunda yurt dışına çıkmaya imkân sağlanmıştı. Kıyıdaki bota ulaşıldığında veya kıyıdan botla harekete başlandığında hareket tamamlanamadığı takdirde teşebbüs söz konusu olacaktır. Dikenli telleri kesebilecek tertibatla sınırın zayıf noktasına ulaşıldığında suç tamamlanmıştır. Sahte pasaportların temini ile değil, sahte pasaportla sınırdaki kontrollerden geçmeye çalışıldığında yurt dışına çıkmaya imkân sağlamaya teşebbüs edildiği söylenebilecektir. Kontrollerden geçildiğinde ise henüz yurt dışına çıkılmamış olsa da yurt dışına çıkmaya imkân sağlanmış olmaktadır.

Uygulamada, suç işleme yönündeki iradenin ortaya çıktığı anda failin teşebbüsten cezalandırılabilir olduğunu kabul eden subjektif teorinin etkisiyle yasa dışı yollardan yurt dışına çıkmaya imkân sağlamaya yönelik hazırlık hareketleri teşebbüs olarak kabul edilmektedir. Bu kabul maddi objektif teorinin kabul edildiği TCK sistemine uygun görünmemektedir. Henüz suçun icra hareketlerine başlanılmadan suç yoluna girilmiş olması, suç işlemenin düşünülmesi ve tipikliği gerçekleştirmek üzere hazırlık hareketlerinin gerçekleştirmesi, gerçekleştirilen hareketler ayrı bir suça sebebiyet vermediği takdirde cezalandırılmamalıdır.

KAYNAKÇA

- Artuk, Mehmet Emin, Ahmet Gökçen, Mehmet Emin Alşahin, Kerim Çakır, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 16. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2022.
- Arslan, Çetin, “Göçmen Kaçakçılığı Suçları”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 52, no. 1, (2003):113-145.
- Aydın, Devrim, “Suça Teşebbüs”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 55, no. 1 (2006): 85-113.
- Balcı, Meral, “Göçmen Kaçakçılığı Suçu Bağlamında Göçmenlerin Cezasızlığı İlkesi Çerçevesinde İdari Gözetim Tedbirinin Değerlendirilmesi”, *İstanbul Hukuk Mecmuası* 81, no. 3 (2023): 773-815.
- Bayraktar, Köksal, “Göçmen Kaçakçılığı Suçu”, *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 9, no. 2 (2012): 57-75.
- Centel, Nur, Hamide Zafer, Özlem Yenerer Çakmut, *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, 11. Baskı, İstanbul, Beta Yayınevi, 2020.
- Değirmenci, Olgun, “Çeşitli Görünümleriyle Uluslararası Suç Kavramı: Dar ve Geniş Anlamda Uluslararası Suçlar ve Türk Hukuku”, *İÜHF* 71, no. 1 (2013): 229-266.
- Değirmenci, Olgun, “Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, no. 67 (2006): 57-95.
- Doğan, Koray, *Göçmen Kaçakçılığı Suçu*, 2. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2008.
- Erel, Kemalettin, “Yargıtay Kararları Işığında Göçmen Kaçakçılığı Suçu”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, no. 71 (2007): 264-299.
- Evik, Ali Hakan, “Göçmen Kaçakçılığı Suçu”, *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 9, no. 3-4 (2005): 125-179.
- İçel, Kayıhan, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 7. Baskı, İstanbul: Beta Yayınevi, 2023.
- Kangal, Zeynel T., “Göçmen Kaçakçılığı Suçu”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 21, no. Özel-Prof. Dr. Durmuş Tezcan’a Armağan (2019): 221-277.

- Kılıç, Ahmet, “Hukuka veya Ahlaka Aykırı Karşı Edim Beklentisinin Dolandırıcılık Suçuna Etkisi”, *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi* 13, no. 2 (2023): 336-370.
- Koca, Mahmut ve İlhan Üzülmaz, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 15. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022.
- Koca, Mahmut ve İlhan Üzülmaz, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 9. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2023.
- Özbek, Veli Özer, Koray Doğan, Pınar Bacaksız, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 19. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2024.
- Özgenç, İzzet, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 19. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2023.
- Öztürk, Bahri ve Mustafa Ruhan Erdem, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*, 25. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2025.
- Özüdoğru Erdoğan, Halide Nur, “Zorunlu Göç Bağlamında Suriyeli Kadınların Sorunları”, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 11, no. 1 (2022): 609-623.
- Soyaslan, Doğan, *Teşebbüs Suçu*, 1. Baskı, İstanbul: Kazancı Yayınları, 1994.
- Sözüer, Adem, *Suç Teşebbüs*, 1. Baskı, İstanbul: Kazancı Yayınları, 1994.
- Şeker, Dilara ve Gülten Uçan, “Göç Sürecinde Kadın”, *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 14, no. 1 (2016): 199-214.
- Şen, Ersan ve Erkam Malbeği, *Türk Ceza Kanunu’nda Uluslararası Suçlar*, 1. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2011.
- Tezcan, Durmuş, Mustafa Ruhan Erdem, Rıfat Murat Önok, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 21. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2023.
- Tozman, Önder, *Suç Teşebbüs*, 1. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2015.
- Yaşar, Osman, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu II, 2. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2014.
- Yaşar, Yusuf ve Umut Güneş, “Uluslararası Hukuk ve Türk Hukuku Açısından Göçmen Kaçakçılığı Suçunda “Maddi Menfaat Elde Etme Amacı” Kavramı”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 28, no. 1 (Haziran 2022): 241-255.

GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞI SUÇUNUN SEÇİMLİK HAREKETLERİNDEN
YURT DIŞINA ÇIKMAYA İMKÂN SAĞLAMAYA TEŞEBBÜS

Yurtcan, Erdener, *Yargıtay Kararları Işığında Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti*, 1. Baskı, Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2016.

HAKEMLİ